

Predátoři v myslivosti

upravil Petr BURY

Ve dnech 1. - 2. září 2000 proběhla celostátní konference se zahraniční účastí. Této konference se zúčastnilo zhruba 60 účastníků. K nejzajímavějším referátům patřil referát přednesený panem Pavlem Hellem z Výzkumného ústavu živočišné výroby v Nitře na téma "Velcí masožravci (Carnivora) v kulturní krajině".

Foto Petr Bury

Velcí masožravci, resp. šelmy, tzn. medvěd, vlk a rys jsou na Slovensku v současnosti v centru pozornosti ochránců přírody a hodně prostoru se jim věnuje v médiích. Jejich problematika se však předkládá veřejnosti často velmi jednostranně, emotivně a ideologicky, přičemž se zde střetávají dvě extrémní pozice. Mnozí idealisté a ortodoxní ochránci přírody si z nich udělali nějaké posvátné indické krávy a prosazují úplný zákaz regulace jejich početnosti a mnozí archaicky smýšlejí myslivci v nich zase vidí svoje konkurenty a nejráději by je úplně vyhubili. Pokud nám je známo, s takovými názory se setkáváme v ČR a v dalších státech, v kterých se tito masožravci zachovali, resp. které se pokoušejí znovu osídlit při jejich prostorové expanzi, kterou v současnosti v Evropě zaznamenáváme.

Nejčastějšími odpůrci velkých šelem však nejsou myslivci ale chovatelé hospodářských zvířat, zejména ovcí a to dokonce i tehdy, když mají zabezpečeno vyplácení škod, které jim vzniknou. Tato zemědělská a chovatelská lobby je tak silná, že např. v horském masivu Vercors dokázala z obavy o ovce zabránit reintrodukcii medvěda, i když ve Francii jsou tyto škody velmi slušně hrazené. V německém Schwarzwaldu zase chovatelé masového dobytka zabránili reintrodukcii rysa z obavy, že by jim mohl požírat telata narozená na horských pasekách a to i přesto, že náhrada za případné škody jim bude garantována v plném rozsahu.

Na Slovensku se zatím vyplácí náhrada jen za škody, způsobené medvědem na hospodářských zvířatech a na včelstvu. Na hospodářských zvířatech, zejména na ovcích, dělá značné škody vlk, ale tyto škody se nehradí. Nejméně ztrát na hospodářských zvířatech a to na ovcích způsobuje rys, přičemž ani tyto škody se nehradí. Světové poznatky však celkem evidentně svědčí o tom, že nahrazování škod způsobených velkými predátory na hospodářských zvířatech je jedním z rozhodujících faktorů pro jejich zachování a přežití. V roce 1988 strhly velké šelmy na Slovensku 465 kusů hospodářských zvířat (nejvíce ovcí) a medvědi kromě toho zničili 310 úlů.

S blížícím se vstupem ČR do Evropské unie upozornil pan Hellel na nutnost nenechat si vnutit zvyklosti některých západních zemí (např. Francie, Německo, Španělsko, kde je zabraňováno reintrodukcii šelem do volné přírody).

Pokud jde o ztráty způsobené velkými šelmami na spárkaté zvěři, je situace diametrálně odlišná. Povinností myslivců je trvale zachovat všechny druhy lovné zvěře, tedy i medvěda, vlka, rysa. Je pravda, že je třeba rozlišovat, zda zákon povoluje početní regulaci, resp. myslivecké obhospodařování těchto druhů nebo ne. Když je lov alespoň určitý čas v roce povolen, velmi se jejich přítomnost v revíru zvýší i různorodostí mysliveckých zážitků, které poskytuje. To by mělo nahradit ekologicky uvažujícímu myslivci snížený úlovek spárkaté zvěře, navíc poplatků za odstřel šelem by mohl vyrovnat příjem z myslivecké činnosti.

Podstatně horší je situace, kdy je lov velkých šelem úplně zakázán, nebo je vázán na udělení výjimky z celoroční ochrany, přičemž příslušná procedura je velmi zdouhává. Na Slovensku se na vydání tohoto povolení podílí dvě ministerstva: MP a MŽP. V tomto případě se hodnota loveckého revíru snižuje a myslivci někdy loví šelmy ilegálně. To se v posledních letech na Slovensku děje. V důsledku toho byl ztracen i přehled o početnosti populací těchto šelem, zejména vlka a rysa.

Je známo, že myslivci počty velkých šelem velmi vysoko nadsazují. Tak např. k 31. březnu 1999 se v myslivecké statistice uvádí 1288 kusů medvědů, 1240 kusů vlků a 1004 kusů rysů, ale podle našeho názoru je situace u medvědů o dvě pětiny nižší, u vlků o dvě třetiny a u rysů o 55 % menší. Potvrzují to tyto skutečnosti:

1. *Potravní etologie velkých šelem.* Např. ze švýcarského telemetrického sledování je známo, že jeden rys zkonzumuje 65 kusů srnčí zvěře. Při mechanickém přepočtu by hlášený JKS rysů spotřeboval ročně asi 65 300 kusů srnčí zvěře, co je asi 89 % z jejího celého kmenového stavu. Také je známo, že jeden vlk spotřeboje ročně 500 - 800 kg masa (BIBIKOV, 1988), takže 1240 vlků by mělo roční spotřebu 620 - 992 tun, což by při mechanickém přepočtu na jelení zvěř představovalo 8857- 14 171 kusů, přičemž myslivci v roce 1998 vykazovali úlovek 10 059 kusů této zvěře. Když připustíme, že i medvěd strhne ročně přinejmenším 3 kusy spárkaté zvěře, především mladé, je to úbytek dalších 4000 jedinců. Je samozřejmé, že vlk nestrhává pouze jelení zvěř, ale i divočáky a srnčí zvěř a ani rys se neživí pouze srnčí zvěří. Z této teoretické úvahy vyplývá, že kdyby opravdu bylo na Slovensku tolik velkých šelem jak uvádějí myslivci, už dávno by zkonzumovali veškerou spárkatou zvěř.

2. *Reprodukce a úlovky velkých šelem.* Zjistili jsme, že zastoupení letošních mladých vlků tvoří asi 35 - 40 % celkového ročníku úlovku této šelmy. To znamená, že hlášený stav 1240 vlků by ročně odchoval asi 450 mláďat, ale roční odstřel vlků dosahoval v průměru 130 kusů. Čistý roční přírůstek populace by tedy i po odečtení určité přirozené mortality byl nejméně 250 kusů, takže naši vlci by už dávno zaplavili polovinu Evropy, kdyby jejich hlášený JKS odpovídal skutečnosti. Toto porovnání můžeme udělat i pro medvěda (hlášený roční úlovek kolem 60 kusů) a rysa (úlovek kolem 65 kusů) a jeho výsledek by byl velmi podobný.

3. *Teritorialita.* Areál velkých šelem na Slovensku zabírá asi 178 000 ha lovecké plochy, z toho 107 000 ha lesní. To znamená, že na 1000 h lesa by vlka, 0,91 rysa, tedy dohromady 3,2 kusů velkých šelem. To je samozřejmě absolutně vyloučené, neboť z hladu by se museli sežrat navzájem a kromě toho dobře víme, jak velká jsou jejich teritoria (home range) jednoho rysa, jedné vlčí smečky nebo medvěda.

Již dávno jsme porovnávali úlovky velkých šelem a spárkaté zvěře a tím jsme i dokázali (Hell, Flak, Slamečka 1997), že když se stavy těchto predátorů rozumně regulují, je možné jich v přiměřeném počtu trvale zachovat a zároveň i racionálně hospodařit se spárkatou zvěří. Až do roku 1991 evidentně stoupaly úlovky všech sledovaných druhů, tedy jak spárkaté zvěře, tak i velkých šelem a korelace mezi nimi byly pozitivní ve všech případech, jedině při vztahu mezi úlovkem rysa a srnčí zvěře byla negativní. V zásadě tedy platí, že čím vyšší jsou stavy spárkaté zvěře, tím víc kořistí mohou šelmy získat a tím vyšší může být i jejich populační hustota.

V průběhu konference přednesl pan Ing. Miroslav Sajdl referát: "Vlk v Moravskoslezských Beskydech". Zároveň seznámil účastníky konference se stanoviskem LČR, s.p. jako vlastníkem honiteb v Moravskoslezských Beskydech. Toto stanovisko k výskytu velkých šelem v tomto regionu je jednoznačné. Velké šelmy a tím i vlk do naší přírody patří jako jeden z důležitých činitelů udržování přírodní rovnováhy. Věřím, že může pomoci, vedle řádného mysliveckého hospodaření, k udržování únosných početních stavů zvěře a podílet se na snižování škod na lese způsobených zvěří až na jejich únosnou míru. Povýšit však vlka na samospasitele, který bez vlivu člověka zajistí obnovení lesa jedlí a listnáči a zabráni povodním, je scestné (Lesoochranářské sdružení VLK).

Text byl použit ze sborníku referátů: PREDÁTOŘI V MYSLIVOSTI 2000, upravil Petr BURY